

**Spiranthes cernua (L.) Rich. op het terrein „De Wolf” te Haren, Gr.**

door

CH. H. ANDREAS en B. O. VAN ZANTEN  
(Groningen)

In de zomer van 1961 sloegen op de z.g. alpiene weide van het terrein „De Wolf” te Haren (Gr.) twee exemplaren van een orchidee op, waarvan er eind augustus één in bloei kwam. Het bleek een *Spiranthes* te zijn; welke soort bleef echter nog onbekend, daar de plant in uiterlijk niet met een der twee in Nederland inheemse soorten overeenkwam.

De plant had tijdens de bloei geen bladrozet. De ca. 17 cm hoge stengel, die bovenaan klierachtig behaard was, droeg enkele smalle, lancetvormige, enigszins gootvormige en zwak gekielde, bleekgroene bladen. De bloeiwijze, een aar, was ca. 5.5 cm lang, ca. 2 cm breed en vertoonde een meerrijige spiraal van in totaal 17 bloemen. Deze zaten dicht opeen, waren vrij groot, 10-12 mm lang, stonden min of meer horizontaal af en waren wit. De aan de top lang toegespitste, eironde bracteeën waren ca. 2 × zo lang als de vruchtbeginsels en kaal. Het vruchtbeginsel was klierachtig behaard. In 1962 waren er drie fraai bloeiende exemplaren.

Vergelijking met het *Spiranthes*-materiaal uit het Rijksherbarium, Leiden, bracht ons tenslotte op *Spiranthes cernua* (L.) Rich., die voorkomt in Canada en de Verenigde Staten. Onze determinatie werd bevestigd door de heren Dr. P. Vermeulen en J. Vuijk te Amsterdam. *S. cernua* is een variabele soort, doch ook zij meenden dat het hun toegezonden exemplaar binnen de variatiebreedte daarvan viel.

Onwillekeurig dringt zich de vraag op: hoe zijn de planten op „De Wolf” gekomen? Dit is voorlopig nog een raadsel. Van een opzettelijke invoer is niets bekend; de mogelijkheid ervan, juist in dit geval weliswaar klein, is echter toch niet geheel uit te sluiten. Onopzettelijke invoer door de mens, met ander materiaal of onder verkeerde naam, blijft, vooral in een botanische tuin, altijd mogelijk; deze is echter moeilijk als zodanig definitief te onderkennen. Dit laatste geldt eveneens voor een natuurlijke aanvoer. De stoffijne zaden behoeven daarbij niet beslist rechtstreeks uit

Canada of de Verenigde Staten afkomstig te zijn; zij zouden Haren ook bereikt kunnen hebben via kweekplaatsen in of buiten Nederland (botanische tuinen, kwekerijen, particulieren), hoewel ons op het ogenblik zulke plaatsen niet bekend zijn.

Bedenkingen tegen een eventueel natuurlijke introductie heeft men vaak vooral als het een botanische tuin betreft; waarom komt de plant juist daar en niet elders? Wij moeten evenwel niet uit het oog verliezen dat „De Wolf” niet minder dan 15-20 ha groot is — waarvan ca. 4 ha waarschijnlijk geschikt voor de vestiging van *Spiranthes* — en dat vele plaatsen op het terrein bijna dagelijks nauwkeurig worden bekeken. Door de wijze van behandeling is en blijft de concurrentie veelal gering. De zeer rijke subspontane verspreiding van een aantal Nederlandse orchideeën bewijst wel, dat althans voor die soorten de omstandigheden van het milieu gunstig zijn.

Het is niet onmogelijk, dat *S. cernua* ook buiten „De Wolf” voorkomt. Het is echter de vraag of zij dan direct gevonden wordt, temeer omdat de bloei pas laat optreedt, nl. tussen eind augustus en half oktober, als het floristische seizoen dus min of meer voorbij is.

Interessant is nog, dat de heer Vuijk bij het naar Amsterdam gezonden exemplaar in de onderste bloem drie kleefschijfjes vond in plaats van één. Dit is een belangrijk feit voor de door Vermeulen ontwikkelde theorie over de herkomst van de kleefschijfjes en het eerste hem bekende voorbeeld van die aard. Volgens deze theorie zouden de zijdelingse kleefschijfjes zich ontwikkeld hebben uit de zijdelingse stempellobben en de normale, middelste kleefschijf uit de middelste stempellob.

#### *Naschrift.*

Na inzending der kopie maakte Dr. S. J. van Oostroom ons attent op een artikeltje in het tijdschrift „Het Aquarium” 31, 1961, p. 186-187, waarin Dr. J. D. van Ramshorst schrijft, dat van *Spiranthes cernua* de var. *odorata* (Nutt.) Correll als aquariumplant bekend is in Amerika en ook reeds in Engeland als zodanig handelsartikel is geworden. In 1960 ontving hij 2 exemplaren, waarvan er één naar Wageningen ging; het andere behield hij in een moerasterrarium te Bilthoven. De bloei begon daar pas eind november. Met het oog op het korte tijdsbestek is het onwaarschijnlijk dat de planten in „De Wolf” nakomelingen van deze ingevoerde exemplaren zouden zijn. Maar de kans, dat onze planten op de een of andere wijze van nog onbekende kweekplaatsen in de omgeving, hetzij in of buiten Nederland, afkomstig zijn, is nu wel groter geworden.

#### **Summary**

A few specimens of *Spiranthes cernua* (L.) Rich., a native of Canada and the United States, were found in a wild state in the Botanical Garden “De Wolf” at Haren, prov. Groningen, in 1961 and 1962. As *S. cernua* was never cultivated there, and unintentional introduction by men is rather unlikely, the authors suppose that seeds of the species, which is sometimes cultivated in aquaria and terraria, may have found their way to the garden.